

Schaf het ius promovendi af in plaats van het te verruimen

Het huidige promotierecht versterkt de academische hiërarchie, schrijven *Cees Haringa* en *Martin Sand*. Het zou goed zijn om de aandacht te richten op betere, collectieve begeleiding.

Onder de noemer ‘iedereen professor’ riep de Jonge Akademie vorig jaar op tot gelijke rechten voor universitair docenten, hoofddocenten en hoogleraren. Die gelijke rechten behelzen onder andere het dragen van de toga, het voeren van de titel ‘professor’, en het ‘ius promovendi’: het recht om de graad van doctor toe te kennen aan een wetenschapper, oftewel als promotor op te treden. De TU Eindhoven heeft onlangs grote stappen gezet in de implementatie van deze richtlijnen, wat hoop geeft dat andere universiteiten zullen volgen.

Wij onderschrijven de ambities van ‘iedereen professor’ – gelijke plichten, gelijke rechten – ten zeerste. Maar een verruiming van het ius promovendi is niet de juiste stap: het individueel promotierecht sluit noch aan bij de huidige organisatie van het promotietraject, noch biedt het garantie tot adequate begeleiding. Schaf het huidige persoonsgebonden ius promovendi volledig af, en richt in plaats daarvan op goede instrumenten voor collectieve begeleiding van promovendi.

Het ius promovendi is praktisch al lange tijd geïnstitutionaliseerd, en voorbehouden aan het universitaire College van Promoties, die het promotierecht vervolgen als de promotor toewijst. Het individueel ius promovendi wordt nog gebruikt om te bepalen wie als promotor

mag optreden, en daarmee de voornaamste erkenning voor een succesvolle promotie ontvangt. Deze toekenning gebeurt op basis van academische senioriteit, met als voornaamste argument dat dit inhoudelijke expertise en begeleidingservaring zou garanderen, en is daarom voorbehouden aan hoogleraren en (sinds kort) universitair hoofddocenten met voldoende begeleidingservaring.

In de praktijk betekent dit dat een universitair docent die een onderzoek opstelt, fondsen werft en dagelijks de PhD-kandidaat begeleidt, niet als hoofdverantwoordelijke mag optreden, en een (senior) collega dient te betrekken. Uiteraard zijn er veel gevallen waarbij deze extra begeleider tot waardevolle inzichten leidt. Maar de noodzaak om een senior academicus te betrekken kan leiden tot onwenselijke, en onnodige, hiërarchische afhankelijkheid.

Enerzijds kan het leiden tot een aanstellen van een promotor die inhoudelijk en/of procesmatig nauwelijks betrokken is, louter om aan de eisen te voldoen. Anderzijds is er het risico dat de promotor een project dusdanig naar eigen hand probeert te zetten dat dit de ontwikkeling van de begeleidend universitair (hoofd)docent als onafhankelijk onderzoeker schaadt. Daarnaast is senioriteit geen garantie op kwalitatief hoogwaardige begeleiding: meer ervaring vertaalt zich niet noodzakelijk in beter leiderschap, en de recente aandacht voor

ILLUSTRATIE HAJO

machtsmisbruik en andere vormen van sociale onveiligheid benadrukt helaas eveneens de verdere risico's van hiërarchische afhankelijkheid.

Ook het andere argument – inhoudelijke borging – is in onze optiek achterhaald. De hedendaagse begeleiding van promovendi is immers verre van een ‘one-person show’. Bij de selectie van een geschikte kandidaat voor een promotietraject zijn meestal meerdere referenten aanwezig. Na een jaar is er een go/no-go-moment, in aanwezigheid van een externe referent. Inhoudelijk wordt het werk voor publicatie van het proefschrift geëvalueerd door een externe promotiecommissie, die waar nodig kan vragen om revisie.

Los daarvan wordt het werk over het algemeen gepresenteerd op conferenties en gepubliceerd in vakbladen met peer-review (waarbij overigens geen senioriteitscriteria voor reviewers bestaat). Met al deze mechanismen is het moeilijk hard te maken dat begeleiding door een senior academicus doorslaggevend is voor de inhoudelijke borging en ontwikkeling van de promovendus.

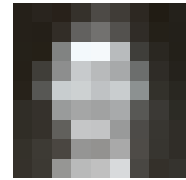
Een deel van de genoemde punten wordt uiteraard ondervangen door het voorgestelde uitbreiden van het ius promovendi naar universitair docenten. Maar dat neemt wat ons betreft het fundamentele probleem niet weg: dat het ius promovendi simpelweg slecht aansluit bij de hedendaagse

academische praktijk; het houdt ongewenste hiërarchische structuren in stand, terwijl de ontwikkeling van promovendi in de praktijk steeds meer een groepsproces is met vele betrokkenen.

Schaf dit academisch statussymbool simpelweg af. En denk bij collectieve begeleiding aan verplichten van twee qua status gelijke begeleiders op basis van aansluiting en betrokkenheid bij het promotieonderwerp in plaats van op senioriteit, het verduidelijken van de rol van de mentor, en heldere en toegankelijke procedures om in te grijpen bij inadequate supervisie. Dat draagt bij aan een werkomgeving waarin iedere academisch onderzoeker, van promovendus tot professor, zich optimaal kan ontwikkelen, met bijbehorende erkenning en waardering.

Cees Haringa en Martin Sand zijn respectievelijk voormalig bestuursvoorzitter en bestuurslid van de Delft Young Academy.

COLUMN
CAROLIEN ROELANTS

Brrr. Nog meer oorlog

Wie heeft gewonnen, Kamala Harris of Donald Trump, of wordt er nog een gerechtelijke of meer fysieke strijd over uitgevochten? Op het moment dat u deze column leest, is dat wel bekend, of in elk geval duidelijker dan toen ik hem dinsdag indiende. Tot 20 januari is Biden president, dus voorlopig maakt het niet zoveel uit en daarna misschien ook niet, althans wat het Midden-Oosten betreft. Israël blijft Amerika's beste bondgenoot, of de president straks Harris heet of Trump. Beiden zullen Israël's beste wapenleverancier blijven, hoeveel oorlogsmisdrijven er ook mee worden gepleegd, en Harris is dan wel méér voorstander van een Palestijnse staat naast Israël dan Trump in zijn 'Akkoord van de Eeuw' (januari 2020). Maar de Israëlische regering, het Israëlische parlement en een meerderheid van de bevolking moeten niets hebben van een Palestijnse staat in wat sinds de Zesdaagse oorlog van 1967 bezet gebied is, dus dat verschil maakt ook niets uit.

Beiden kunnen zich prima vinden in het „nieuwe Midden-Oosten” dat premier Netanyahu voor zich ziet. Dat wil zeggen een Midden-Oosten waar de „kop van de octopus”, het Iraanse regime, een toontje lager zingt, of is afgehaakt, en Israël met een groeiend aantal Arabische bondgenoten de toon zet. Trump heeft in 2020 als president voor Israël officiële relaties met de Verenigde Arabische Emiraten, Bahrein, Soedan en Marokko gekocht; Harris heeft als vicepresident meegewerkt aan Bidens vergeefse campagne om Saoedi-Arabië daartoe te verleiden. En wat betreft Iran, niemand is de bezetting van de Amerikaanse ambassade in Teheran in 1979-1980 vergeten. Een soort Amerikaans 7 oktober.

Haalt het Iraanse regime de inauguratie van de nieuwe president?

Maar haalt het Iraanse regime de inauguratie van de nieuwe president? Ik ben daar niet 100 procent zeker van. Ondanks zijn grote mond is Iran lang niet de „existentiële bedreiging” voor (kernmacht) Israël die Netanyahu er sinds jaar en dag van maakt. Tel maar: zeer problematische economie door de opstapeling van internationale sancties, geen steun van het volk, geen luchtmacht, wel een ambitieus raket- en satellietprogramma maar (nog) geen atoomwapen. En Hamas en Hezbollah, de pijlers van Irans voorwaartse verdediging die de grote en kleine satans, Amerika en Israël, op afstand moet houden – de armen van de octopus – zijn de afgelopen maanden zwaar gewond.

In de laatste ronde van hun nieuwe directe oorlog heeft de Israëlische luchtmacht op 26 oktober bovendien niet per ongeluk vooral schade toegebracht aan de Iraanse luchtverdediging. Feitelijk heeft ze de weg vrij gemaakt voor vervolgaanvallen op energie-infrastructuur, op nucleaire installaties en op Iraanse kopstukken.

Misschien zou het daarom geen gek idee zijn om níét terug te slaan, in de wetenschap dat Netanyahu al jaren popelt om het Iraanse nucleaire programma onschadelijk te maken en liefst daarmee ook een nieuwe revolutie te ontkenen. Maar ja, een Iraanse ayatollah of revolutionaire gardist laat zich niet piepelen. Dus beloofde opperste leider Khamenei Irans vijanden zaterdag „een verpletterend antwoord op wat ze Iran, het Iraanse volk en het front van verzet [die voorwaartse verdediging] aandoen”.

In wat Netanyahu mogelijk als aanmoediging ziet, zou Washington Teheran hebben gewaarschuwd dat het bij een Iraanse aanval niet in staat zou zijn Israël opnieuw te overreden zich net zo in te houden als op 26 oktober. Om die waarschuwing kracht bij te zetten zijn zes Amerikaanse B-52 bommenwerpers, plus gevechts- en tankvliegtuigen in de regio gearriveerd.

Brrr. Nog meer oorlog. En zou het de situatie waar dan ook iets verbeteren? Nee, natuurlijk. Vergelding op vergelding op vergelding. Burgerdoden. Buurlanden onder vuur. Olieprijs door het dak. Vluchtelingenstromen.

Dat nieuwe Midden-Oosten.

Carolien Roelants is Midden-Oostenexpert.

Nieuwsuur interviewde 17 oktober psychiater Niels Mulder, hoogleraar Openbare geestelijke gezondheidszorg en werkzaam bij de crisisdienst in Rotterdam. De aanleiding was een steekpartij met dodelijk gevolg door een psychotische man. Uit onderzoek bleek dat weer sprake was van falende samenwerking tussen hulpverleningsinstanties en politie.

Dat daarvoor aandacht is in de media, is een goede zaak. Maar dat de aanleiding doorgaans gruweligheden zijn zoals deze dodelijke steekpartij, leidt helaas tot meer angst voor, en stigmatisering van alle psychosegevoelige mensen. Mede omdat deze angst bestaat, zou de samenleving er op moeten kunnen vertrouwen dat onze psychosegevoelige medemensen adequate zorg krijgen.

Psychiater Mulder legde uit dat de reguliere hulpverlening bij psychotische mensen vaak geen voet aan de grond krijgt, omdat het ontbreken van ziekte-inzicht symptoom is van

Hulpverlening onder dwang is ten onrechte nog steeds een taboe

Zorg voor mensen die psychosegevoelig zijn is lastig en schiet nu te kort, ziet *Sandra Macrander*. We praten er alleen over als het misgaat.

hun aandoening. In situaties waarin iemand een gevaar vormt voor zichzelf en/of zijn omgeving kan de crisisdienst ingrijpen. Tussen de reguliere hulpverlening en de crisisdienst gaat een leemte, die zou moeten worden ingevuld door zogeheten ‘bemoeizorg’. Regelmatig langsgaan bij verwarde mensen, die hulpverlening afhouden, zou hen tot het accepteren

van zorg moeten ‘verleiden’. Er moet dan niet direct over pillen en dergelijke gesproken worden, maar eerst vertrouwen worden opgebouwd. Daar kan wel een jaar voor nodig zijn. De afgelopen vijftien tot twintig jaar functioneert de ‘bemoeizorg’, die is ondergebracht bij de gemeenten, echter niet goed. Vaak ontbreekt zelfs psychiatrische expertise, aldus Mulder.

Dat die bemoeizorg niet functioneert is schadelijk. Voor een aantal psychosegevoelige mensen zal ‘verleiden tot zorg’ kunnen werken. Maar langdurig proberen vertrouwen op te bouwen kan ook schadelijke gevolgen hebben. Hoe langer iemand in een psychotische toestand verkeert, des te meer raakt hij psychisch, cognitief en fysiek be-

schadigd. Voor veel psychosegevoelige mensen is medicatie in de vorm van antipsychotica een essentiële remedie. Zonder drang en dwang is het vaak niet mogelijk zorgmijders ertoe te bewegen medicatie te accepteren. Pas als dat lukt, wordt het echt mogelijk hun vrouwen te winnen.

Helaas hebben antipsychotica nare bijwerkingen, wat voor mensen vaak aanleiding is om ermee te stoppen. Of ze willen eens weten wie ze eigenlijk zijn zonder dat spul in lijf en hoofd. Als ze daardoor opnieuw over een langere periode hulp en medicatie weigeren, verliezen ze mogelijk alles wat ze dankzij het gebruik van medicatie hebben kunnen opbouwen, zoals werk, een relatie, lidmaatschap van een vereniging, vriendschappen, een woning. In feite is dan opnieuw ingrijpen geboden.

De moeder van de man die in psychotische toestand de gruwelijke moord pleegde, wat de aanleiding was voor het interview met psychiater Mulder in *Nieuwsuur*, had vergeefs bij alle mogelijke instanties aange-

klopt, waaronder de gemeente. Zij verwachtte dat er iets vreselijks zou kunnen gebeuren ten gevolge van de mentale toestand van haar zoon.

Niet ter sprake kwam, of de moeder wist dat de gemeente in reactie op haar meldingen een verzoek om een zorgmachtiging voor haar zoon had kunnen indienen bij de officier van justitie. Evenmin werd duidelijk of iemand haar erop had gewezen, dat ze veertien dagen na het uitbliven van een verzoek om een zorgmachtiging door de gemeente, in beroep had kunnen gaan om te proberen die alsnog te krijgen. In zo'n proces om een zorgmachtiging te krijgen had in ieder geval iemand, namelijk een rechter en een onafhankelijke psychiater, beoordeeld of haar zoon voor gedwongen opname in aanmerking zou zijn gekomen.

Voorheen kon iedereen die meende dat iemand een gevaar vormde voor zichzelf en/of zijn omgeving bij de rechter om een machtiging tot gedwongen opname vragen, vergelijkbaar met de huidige zorgmachtiging.

De tegenwoordig ingestelde tussenstap dat eerst de gemeente moet worden ingeschakeld, leidt tot vertraging en nalatigheid met schadelijke, en soms zelfs desastreuze gevolgen. Zeker wanneer bij die gemeente psychiatrische expertise ontbreekt, wat volgens Mulder dus voorkomt.

Naast praktische zaken vormt

Tussen de reguliere hulpverlening en de crisisdienst gaapt een leemte

mijs inziens de ethische kwestie van autonomie een begrijpelijke belemmering voor adequaat handelen inzake de zogenaamde zorgmijders. Een van de verdrietigste dingen in mijn leven is geweest dat er regelmatig niets anders op zat dan mijn aan schizofrenie lijdende broer (in 2019 overleden) via de rechter te laten op-

nemen. Meer dan eens was hij dan al langere tijd vereenzaamd en vervuild. Opname betekende toen helaas niet dat hij dan ook de medicatie kreeg die hij nodig had. Verplichte medicatie werd pas mogelijk onder de Wet verplichte ggz, die in 2020 is ingegaan. Wanneer mijn broer het gebruik van antipsychotica weer accepteerde, kon hij zelfstandig wonen, vrijwilligerswerk doen, zelf zijn geld beheren, en contact hebben met anderen.

Hulpverleners zijn erop gericht hun cliënten te ondersteunen zoveel mogelijk de regie over hun eigen leven te voeren. Een verzoek om vrijheidsberoving staat daar haaks op. Maar een harde maatregel als (tijdelijke) gedwongen opname, kan voorkomen een medemens in psychotische toestand verkommert, of gewelddaden pleegt. Helaas maken ook zachttaardige hulpverleners stinkende wolenden.

Sandra Macrander is sociaal psycholoog.